

Ett par ormvråkar i boet. En av fåglarna ruvar, den andra uppvaktar med en fångad mus. Smågnagare utgör under alla årstider den huvudsakliga delen av ormvråkens föda.
Foto: O. KNÖPPEL.

88186

röna, men vinterns blida väderlek kan ha inverkat fördelaktigt på 1957 års kullar. Från jägarhåll har beskattningen av skogsharen säkerligen varit mindre de senaste åren på grund av att jakten med stövare kommit i ett mindre gynnsamt läge. Före älgjakten vill man inte alltför mycket oro sina marker genom jakt med drivande hund. Efter älgjakten ställer jägaren gärna in sig på att beskatta rådjuren. Blir det så en hård vinter med hundförbud, blir det mycket liten tid över för harjakt. Otivelaktigt har man nu också, förklarligt nog genom mindre träningsmöjligheter, betydligt sämre hundar för jakt på hare. Älg- och rådjursjakten har kommit att bli alltför dominerande, vilket återverkat till skogsharens fördel.

Fältharen, som länge haft en påfallande god stam, har däremot visat en märkbar tillbakagång. Den har haft sina bästa positioner inom jordbruksdistrikten i södra delen av landskapet, där trakterna längs Mälar- och Hjälmarstränderna lämnat

denna hare mycket gynnsamma betingelser. Den nu konstaterade nedgången i frekvensen anses på initierat håll sammanhänga med de gifter vårt moderna jordbruk nu i allt högre grad använder sig av.

Räven har länge varit ett av viltvårdens stora problem. Sedan stövarjakten icke längre kan räknas som en reglerande faktor och ej minst det förhållandet, att rävens tidigare så åtrådda päls numera icke är värd ens arbetet med dess tillvaratagande, har skogens röde fribytare fått alltför fria tyglar till stort men för marker- nas småvilda. Härtill bidrar också de större jaktarealernas sönderdelning i smådelar, där möjligheterna till effektiv efterhållning av räven blivit motsvarande mindre. Högst få jägare förfoga numera över sådana markområden, att räven genom jakt med drivande hund kan decimeras i önskvärd utsträckning. Räv- problemet återstår sålunda ännu att lösa.

Grävlingen håller pålitligt sina positioner och någon hårdare beskattning från jägarens sida är den inte utsatt för. Den fattas inte inom någon del av landskapet och finns ända in på städer och samhällen. Som kuriosum kan nämnas, att en grävling härom året slagit sig ned i Västerås, närmare bestämt under ett uthus i landshövdingens trädgård invid slottet.

Mården håller en gles men säker stam inom landskapets större skogsområden. Eftersom den är en svår skadegörare på skogshönsen är en frekvensökning icke önskvärd. I Bergslagen där många grytmöjligheter finnas, har mården säkra göm- ställen. Den väljer där sin dagliga oåtkomlig för jägare och hundar och åter- vänder dit efter sina nattliga skaffningsturer. Någon fara för att mården skall bli utrotad finns säkerligen inte.

Uttern är mera svårbedömd till sin förekomst, då dessa djur företa långa för- flyttningar längs vattendragen, särskilt vintertid. Spåren kunna då efter samma djur observeras på vitt skilda ställen och ge anledning till överbeskattning av stammen. I realiteten är denna säkerligen gles och kan betecknas som svag.

Ett besvärligt rovdjur har på senare år fått fast fot i landskapet. Det är *minken*, som nu nära nog förekommer längs alla vattendrag och sjösystem med svår skade- verkan såväl för viltvården som för fisket. Minkens päls står högt i pris och man får hoppas att detta skall sporra jägarna att hålla efter detta mårddjur.

Bland rovfåglarna äro *örmvråken* och *fiskgjusen* allmänt förekommande som häck- fåglar. Även *tornfalk* och *lärkfalk* häcka inom landskapet. Ett och annat par *pilgrims- falkar* påträffas årligen häckande i gamla fiskgjusbon. *Duvhöken* häckar i land- skapets äldre skogsområden. Som flytt- och strykfågel vintertid är den allmän, särskilt i trakterna längs Mälaren med dess rika bytesmöjligheter. *Sparvhöken* är rätt allmän inom för denna art tjänliga lokaler.

DJUR OCH JAKT I VÄSTMANLAND

Tjäderhönan ruvar sina ägg vid foten av en gran. Foto: O. KNÖPPEL.

Hos ugglorna är *kattugglan* den vanligaste med *hornugglan* som god tvåa. *Pärl- och sparvuggla* äro ej sällsynta som häckfåglar. *Slaguggla* och *berguv* förekomma som häckfåglar inom landskapet. På senare tid har en ny häckplats för berguv konstaterats i Bergslagsdistriktet.

Kråkan har märkbart gått tillbaka, vilket ej osannolikt hänger samman med de begagnade gifterna inom lantbruket. *Skatan* är rikligt förekommande och *kajan* jämte *skrattmåsen* kan lokalt betraktas som massföreteelser.

Skogshönsen, *tjäder*, *orre* och *järpe*, visa allt fortfarande svaga stammar. Järpen har hållit sig bäst, därnäst orren och tjädern sämst. En bidragande orsak till den beklämande svaga förekomsten torde vara de kalla och våta försomrarna, som hårt decimera ungpullarna.

Våra fältfåglar, *rapphöns* och *fasan*, ha under våren och försommaren år 1957 undergått en katastrofal nedgång i förekomsten. Så har fasanen, som ännu på eftervintern förekom i en förhållandevis stark stam, under tiden fram till hösten i

Vårmorgon i Västmanland. Medan orrtupparna spelar, petar tranan obekymrad i jorden.
Foto: O. KNÖPPEL.

det närmaste helt försvunnit inom stora delar av denna fågels bästa biotoper. Om raphönsen, som under en lång följd av år visat svag förekomst, kan samma omdöme fällas. De ha närmast helt försvunnit. Att orsaken härtill är att söka i jordbrukets giftmedel torde vara ställt utom allt tvivel. Att därtill diverse annat djurliv, som har sitt livsrum inom odlade områden, fått vidkännas förluster, är påtagligt. Här kan *storspoven* nämnas som exempel.

Inom viltvården är man upprörd över en utveckling, där man okontrollerat använder sig av starka gifter utan minsta hänsyn till det vilda djurlivet. Inom det moderna jordbruket förekommer sålunda en mängd kemiska preparat, av vilka ett flertal har förödande giftverkan. Det kan icke få fortgå på detta sätt. Här måste alla goda krafter medverka till en snar och effektiv lösning av detta högaktuella problem. Naturskyddet, djurskyddet och viltvården ha här en gemensam arbetsuppgift, som icke får åsidosättas. Det gäller vårt djurlivs framtida fortbestånd.

Utvecklingen inom skogsbruket går också i olika hänseenden emot djurlivets intressen. Torrläggningar, bränningar och anläggandet av skogsvägar genom tidigare ostörda områden ha medfört betydande olägenheter, otrivsel och förluster

Järphöna på redet. Fågeln smälter så väl samman med omgivningen att fotot är något av en fixeringsbild. Foto: O. KNÖPPEL.

bland djurliv av olika slag. Kommer så till att det moderna skogsbruket strävar efter att få bort lövskogen ur bestånden, en utveckling som efter hand måste komma att få oöverskådliga konsekvenser för allt vilt djurliv.

Mot bakgrunden av allt detta bör lätt kunna inses, att viltvården har stora och svårbemästrade arbetsuppgifter att brottas med. Våra intressen få alltid stå tillbaka för lantbrukets och skogsskötselns krav och finna sig i den exploatering av naturen, som utvecklingen på en mängd olika sätt åstadkommer till nackdel för djurlivet. Det gäller för viltvården att söka utnyttja de möjligheter till vårdande åtgärder, som vid sidan av de negativt verkande krafterna kan stå att finna, en ingalunda lätt uppgift.

Hur har då viltvården sökt lösa dessa problem och vad har man inom Västmanland på senare år åstadkommit på detta svårbemästrade område? En redogörelse härför bör utgöra ett lämpligt komplement till här ovan lämnade uppgifter.

Som det viktigaste momentet i verksamheten för djurlivets bevarande står otvivelaktigt skapandet av möjligheter till ordnad jakt och samarbete hos den alltmera växande skaran jägare. Då det gäller vården av ett djurliv, som rör sig inom till

Fasanen har blivit ett karaktäristiskt inslag i de delar av Västmanland som hyser bruten terräng av omväxlande skog och fält. På bilden en tupp. Foto: O. KNÖPPEL.

ytvidden högst betydande områden, är det påtagligt att jordägare-jägare måste vara sams om åtgärden och ha en fast grund att bygga på. Detta ha vi fått genom lagen om rätt till jakt av den 3 juni 1938 med dess möjlighet att bilda av Länsstyrelsen fastställda jaktvårdsområden. Sammanslutningar av detta slag bildas av jordägarna för en tid av lägst tio, högst tjugofem år. Dessas stadgar äro genom Länsstyrelsens fastställelse lagligt bindande och besluten på den ordinarie jaktstämman rättesnöret för jaktutövningen och vården av djurlivet under jaktåret. Jaktvårdsområdet har sålunda den stadga och fasthet som erfordras för att en verksamhet av detta slag skall kunna hävda sig mot illegal verksamhet och snöd vinningslusta. Värdet härav kan icke nog uppskattas.

Jaktvårdsområdet är jordägarnas sammanslutning, och det bästa (enda!) sätt, på vilket de kunna visa, att de känna sitt ansvar inför förtroendet att få handha vården om djurlivet. Tyvärr är det ännu så länge många jordägare som för snöd vinnings skull släppa till sina jaktmarker till okontrollerad rovjakt.

Inom den del av landskapet som tillhör Västmanlands län upptaga jaktvårdsområdena en areal av närmare 300 000 ha. En betydande del av dessa sammanslutningar är nu inne på sin andra tioårsperiod och har under de gångna åren hävdat sig på ett föredömligt sätt och visat vägen för nya landvinningar på detta område.